

BIOMASA

W KRYTERIACH WYBORU
PROJEKTÓW W FUNDUSZACH
EUROPEJSKICH NA
LATA 2021-2027

Alina Pogoda

specjalistka ds. sprawiedliwej transformacji
Polska Zielona Sieć

Biomasa w kryteriach wyboru projektów w Funduszach Europejskich na lata 2021-2027

W komitetach monitorujących programy regionalne Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 zatwierdzone są kryteria wyboru projektów startujących w naborach konkurencyjnych i niekonkurencyjnych. W kryteriach dotyczących produkcji energii cieplnej, czy to w przedsiębiorstwach ciepłowniczych, czy w instytucjach publicznych lub gospodarstwach domowych, pojawiają się inwestycje w kotły na biomasę. W poniższym briefingu Polska Zielona Sieć chce wykazać, że **produkcja energii z biomasy, w szczególności z biomasy drzewnej, nie jest zrównoważonym i zielonym źródłem energii**, oraz wystawić rekomendację w zakresie kryteriów w tym temacie.

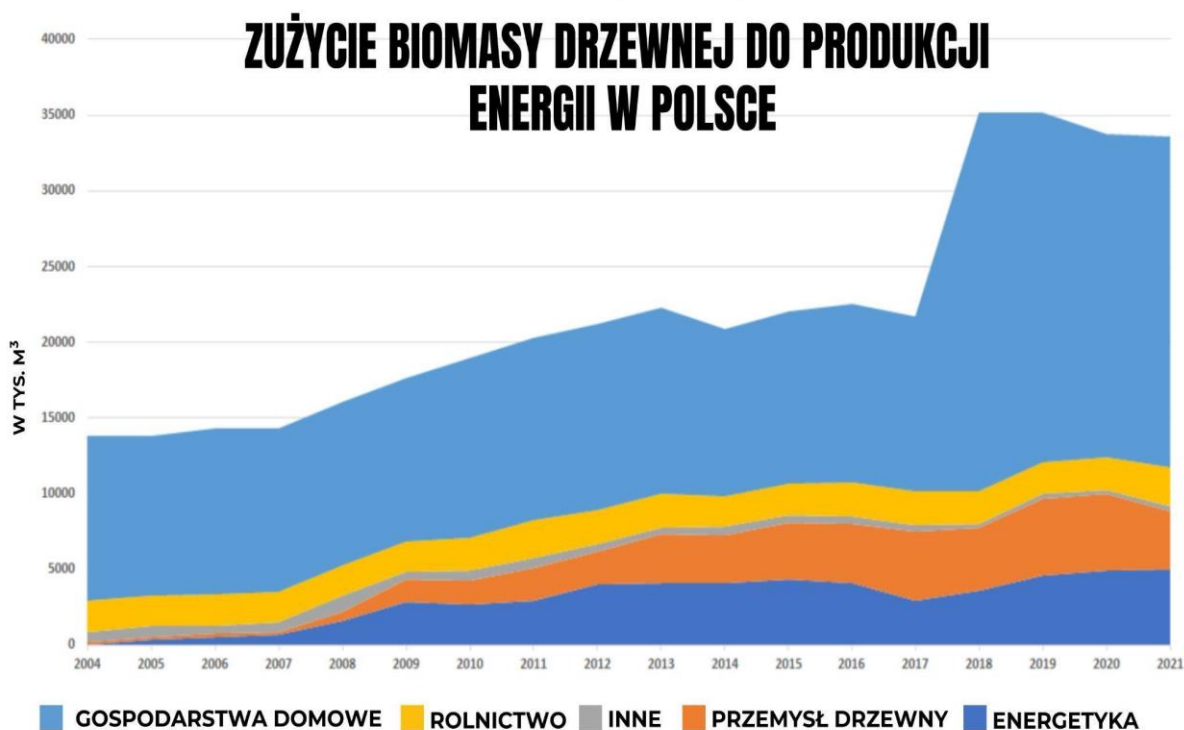
Lasy do wycięcia

Promowanie biomasy jako zrównoważonego, zielonego paliwa jest jedną z przyczyn intensyfikacji wyrębów i pogarszającego się stanu ekosystemów leśnych. Pozyskiwanie biomasy potęguję presję, jaką gospodarka leśna wywiera na ekosystemy:

- prowadzi do suszy,
- zaburza integralność ekosystemów leśnych,
- negatywnie wpływa na różnorodność biologiczną,
- przez uszczuplenie zasobów martwego drewna prowadzi do degradacji lasu.

W przypadku Polski, zgodnie z danymi publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, biomasa drzewna jest głównym rodzajem biomasy stałej spalanej w Polsce w celu produkcji energii. Odpowiada ona za 79,5% energii pierwotnej z biomasy stałej zużywanej w Polsce (dane za rok 2021 na podstawie "Gospodarki Paliwowo Energetycznej Polski w latach 2020-2021"). Paliwa odpadowe stałe (w tym biomasa rolnicza) odpowiadają za 15,2% zużywanej energii pierwotnej a odpady komunalne za pozostałe 5,3%. Według GUS, rocznie spalane jest ponad 33 mln m³ drewna (33,5 mln m³ w 2021 r.). Biorąc pod uwagę, że do produkcji materiałowej wykorzystywane jest ok. 24 mln m³ drewna, średnio rocznie, 60% biomasy drzewnej zużywanej w naszym kraju jest spalane. Nie wiadomo jaka część spalanej biomasy drzewnej to biomasa pierwotna, Polska nie zbiera bowiem danych na ten temat. Biorąc jednak pod uwagę całkowitą ilość spalanej biomasy drzewnej (33,5 mln m³) i potencjalnie dostępną ilość drzewnej biomasy wtórnej i odpadowej (ok. 15 mln m³), można oszacować, że przynajmniej połowa spalanej w Polsce biomasy drzewnej to biomasa wtórna.

Jest tak, ponieważ w ostatnich latach wzrasta ilość biomasy drzewnej spalanej w Polsce (patrz. wykres poniżej). Trzeba mieć świadomość, że nawet jeśli spalana jest biomasa wtórna, to ostatecznie jej źródłem zawsze są lasy. Dalsze wspieranie finansowe spalania biomasy doprowadzi do sytuacji w której będziemy zmuszeni przez długie dekady zaspokajać na nią popyt, co przyczyni się do dalszej presji gospodarczej na pozyskanie drewna w lasach. Tymczasem już w tym momencie polskie lasy przestają pełnić jedną z najważniejszych usług ekosystemowych jaką jest stabilizacja klimatu. Ilość dwutlenku węgla pochłaniana przez sektor LULUCF (Land use, land-use change and forestry, czyli użytkowanie gruntów, zmiana użytkowania gruntów i leśnictwo) spadła w Polsce w ostatnich latach niemal dwukrotnie, głównie właśnie za sprawą spadku pochłaniania dwutlenku węgla przez lasy (dane za National Inventory Report składanymi przez Polskę do UNFCCC). Jedną z głównych tego przyczyn, jest zatrzymanie przyrostu drewna na pniu w lasach pod zarządem Lasów Państwowych (dane za Wielkoobszarową Inwentaryzacją Stanu Lasów i Rocznikiem Statystycznym Leśnictwa), które spowodowane jest m.in. nadmierną eksploatacją lasów tej formy własności (ilość drewna na pniu w lasach pod zarządem parków narodowych i w lasach prywatnych stale rośnie, co jest związane ze znacznie mniejszą intensywnością pozyskania drewna w lasach tych form własności). Jeśli dalej będziemy zwiększać zapotrzebowanie na biomasę drzewną do celów energetycznych, ryzykujemy zwiększeniem jej pozyskania w lasach i dalszym spadkiem ilości dwutlenku węgla pochłanianego przez lasy.

Zgodnie z powyższym wykresem znaczna część biomasy drzewnej zużywanej w Polsce do produkcji energii zużywana jest bezpośrednio w gospodarstwach domowych. Spalana w formie drewna opałowego, pelletów czy brykietu biomasa drzewna, to jedno z kluczowych źródeł ciepła w polskich domach, wykorzystywane przez 30% gospodarstw domowych w kraju. Również jak wynika z [raportu Forest Defenders Alliance \(FDA\)](#), europejskie zakłady produkujące biomasę i pelety często wykorzystują kłody pozyskane bezpośrednio z lasów.

Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu przewiduje 11 mld PLN nakładów inwestycyjnych w wytwarzanie energii elektrycznej z biomasy w ciągu najbliższych 10 lat. Moc osiągalna wytwarzania energii elektrycznej w elektrowniach i elektrociepłowniach ma wzrosnąć w latach 2015–2030 o 177% (z 553 MW do 1531 MW). Biomasa ma stać się głównym paliwem OZE w ciepłownictwie. Krajowa produkcja biomasy stałej, której 79% stanowi biomasa drzewna, ma wzrosnąć o ponad połowę (56%).

Biomasa leśna nie jest neutralnym klimatycznie źródłem energii. Jej spalanie, na jednostkę wygenerowanej energii, emituje do atmosfery więcej dwutlenku węgla niż spalanie paliw kopalnych – nawet do 2,5 razy więcej w porównaniu do gazu kopalnego, ok. 50% więcej od węgla kamiennego. Ponowne związanie dwutlenku węgla wyemitowanego przy spalaniu biomasy przez odrastające drzewa, trwa od kilku do ponad stu lat, w zależności od rodzaju i pochodzenia drewna.

Pozyskane drewno powinno być wykorzystywane zgodnie z zasadami kaskadowego gospodarowania surowcami. Przede wszystkim wytwarzane powinny być z niego produkty wiążące w sobie węgiel na długi czas (drewno konstrukcyjne, meble). Jedynie odpady niemożliwe do wykorzystania przy trwałych produktach, w tym drewno pokonsumpcyjne i odpady przemysłowe, powinny być wykorzystywane do produkcji energii.

Spalanie drewna w Unii Europejskiej odpowiada za ponad 311 mln ton dwutlenku węgla rocznie, co stanowi emisje zbliżone do emisji gazów cieplarnianych Polski. Tylko wtórna biomasa leśna (m.in. odpady przemysłowe i drewno pokonsumpcyjne) powinna być traktowana jako odnawialne źródło energii.

Spalanie = zanieczyszczenie powietrza

Warto również pamiętać, że dym ze spalania drewna jest szkodliwy dla zdrowia i przyczynia się do problemu smogu. [W artykule na stronie smoglab.pl jest napisane](#), że "Skład chemiczny dymu ze spalania drewna różni się od składu dymu tytoniowego czy dymu pochodzącego ze spalania węgla. Podobieństwa są jednak na tyle duże, że we wszystkich trzech przypadkach możemy spodziewać się podobnego wpływu na nasze zdrowie i życie. Na pewno nie ma zaś żadnego powodu, by zakładać, że to,

co powstaje w wyniku spalania drewna, jest dla nas nieszkodliwe. Nie jest. Używanie drewna do ogrzewania często niesie podobne konsekwencje dla zdrowia, co ogrzewanie węglem.”

Rekomendacje

W ramach wsparcia z Funduszy Europejskich należy dofinansowywać pompy ciepła wraz z termomodernizacją budynków i wykluczyć finansowanie inwestycji na biomasę. W sytuacjach, gdzie technicznie nie jest wykonalna instalacja pompy ciepła, wówczas można dofinansować kocioł na biomasę pod pewnymi warunkami:

- wymóg instalacji kotła z automatycznym podajnikiem, dzięki któremu będzie brak możliwości instalacji rusztu awaryjnego;
- konieczność certyfikatu potwierdzającego spełnienie wymogów ekoprojektu i dodatkowo emisja cząstek stałych ograniczona poniżej $\leq 20 \text{ mg/m}^3$. I klasa energetyczna minimum A+;
- kocioł musi być przystosowany wyłącznie do spalania pelletu drzewnego;
- dostosowanie przewodów spalinowych do pracy z danym kotłem, co musi potwierdzać protokół z odbioru kominiarskiego (podpisany przez mistrza kominiarskiego).

Dodatkowo proponujemy zapis, że jeśli piec zostanie przerobiony i zostanie zainstalowany ruszt awaryjny wówczas grantobiorca będzie musiał zwrócić dofinansowanie, ponieważ jeśli taki piec zostanie przerobiony to kocioł nie będzie spełniał wymogów uchwały antysmogowej. Również powinien pojawić zapis, że wymiana kotła powinna być połączona ze wcześniejszą modernizacją termiczną obiektu i instalacji – kotły biomasowe są wrażliwe na zły dobór do instalacji (gorsze parametry pracy przy częściowych obciążeniach), na rynku pojawiły się już odpowiednio małe kotły. Wymianę kotła i modernizację instalacji bez głębokiej termomodernizacji można dopuszczać tylko w obiektach zabytkowych.

W kwestii użycia biomasy w ciepłownictwie i energetyce Zarząd Województwa powinien wspierać tylko te inwestycje, w których spalana będzie tylko i wyłącznie biomasa pochodzenia rolniczego lub odpadowa. Użycie biomasy drzewnej w ciepłownictwie będzie się wiązać z większą presją na lasy i jej konsekwencjami dla środowiska i klimatu.